

Türkiye’de Romantik İlişkilerde Affetme Konusunda Gerçekleştirilmiş Çalışmalar: Sistemantik Derleme

Seda KIYAK^{1*} H. İrem ÖZTEKE KOZAN²

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Makale Bilgisi

ÖZET

Makale Geçmişi

Geliş Tarihi: 10.07.2023

Kabul Tarihi: 27.08.2023

Yayın Tarihi: 31.12.2024

Anahtar Kelimeler:

Affetme,
Bağışlama,
Romantik İlişki,
Sistemantik Derleme.

Bu araştırmada, Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş çalışmaların incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla sistemantik derleme yöntemi kullanılarak Türkiye’de 2013- 2022 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi ve TR Dizin veri tabanlarında romantik ilişkilerde affetme konusunda yayımlanmış olan lisansüstü tez ve araştırma makaleleri üzerinden tarama yapılmıştır. Araştırma kapsamında konu ile ilgili anahtar kelimeler ilgili veri tabanlarında taratılarak elde edilen çalışmalar incelenmiştir. İnceleme sonucunda çalışmaya dâhil edilme ölçütlerini karşılayan 33 lisansüstü tez ve 2 araştırma makalesi analiz edilmek üzere seçilmiştir. Seçilen çalışmalar betimsel içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmalar; araştırmanın yılı, yöntemi, çalışma grubu, çalışma grubunun genişliği, birlikte çalışılan değişkenler ve lisansüstü tezler için ek olarak yayımlandığı bilim dalı ve türü çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ilgili alan yazın ışığında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Studies on Forgiveness in Romantic Relationships in Türkiye: Systematic Review

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 10.07.2023

Accepted: 27.08.2023

Published: 31.12.2024

Keywords:

Forgiveness,
Romantic Relationships,
Systematic Review.

The purpose of this research is to analyze the studies on forgiveness in romantic relationships in Türkiye. In accordance with this purpose, by using systematic review methodology, studies which published on forgiveness in romantic relationships in databases of YÖK National Thesis Center and TR Index were searched in 2013-2022. The keywords were scanned in the databases, and studies which obtained were examined. As a result of the review, 33 postgraduate theses and 2 research articles that fulfil the inclusion criteria were selected for analysis. The selected studies were analysed using descriptive content analysis. The studies were examined in terms of the year of the research, the method, the study group, the size of the study group, the variables studied with forgiveness in romantic relationships, and the type of the postgraduate thesis and the department in which postgraduate thesis was published. The findings obtained from this research were discussed in consideration of the relevant literature, and suggestions were made.

To cite this article:

Kiyak, S. & Özteke Kozan, H. İ. (2024). Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş çalışmalar: Sistemantik derleme. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 553-571. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2024.95>

*Sorumlu Yazar: Seda KIYAK, seda.kiyak@erbakan.edu.tr

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır ve başka insanlar ile zaman geçirme ve etkileşim kurma eğilimindedir (Uzamaz, 2000). Bu etkileşimler sonucunda temel bir gereksinim olarak belirtilen ve birçok türden ilişkiyi niteleyen yakın ilişki kavramı karşımıza çıkmaktadır. Yakın ilişkiler; ebeveyn-çocuk ilişkisi, diğer ailesel ilişkiler, yakın arkadaşlıklar, romantik ilişkiler gibi ilişkileri kapsayan çatı bir kavramdır (Hendrick, 2016). Bireyler yakın ilişkiler kurarak mutluluk, yaşam doyumu gibi olumlu duyguların yanı sıra incinme, kırılma gibi olumsuz duygular da yaşayabilmektedir (Taysi, 2007). Bir kişi çevresiyle yakın ilişkiler kurduğu sürece incitici davranışlar ile karşılaşma olasılığı bulunmaktadır (Kaya, 2015). Bir yakın ilişkideki birey diğeri tarafından incitici bir davranışa maruz kaldığında aralarındaki ilişki zarar görebilir. Böyle bir durumda incinen kişinin iki seçeneği bulunmaktadır. Bunlardan ilki hata yapan kişiye karşı öfkesini sürdürmek ve kin tutmak iken diğer seçenek bu tür duygulara son vererek yerine olumlu düşünceler koyma çabasını içeren affetme davranışdır. Affetme davranışı göstermek zarar gören ilişkiyi onarabilmekte ve kurtarabilmektedir (Baumeister vd., 1998). Affetme davranışı bireyin yaşam doyumunu artırırken (Çelik ve Ertürk, 2022; Kaleta ve Mróz, 2018), affedememe davranışı ise bireyin hayatında önemli bir stres kaynağı (Aşçıoğlu-Önal ve Yalçın, 2017) olarak yer almaktadır.

Affetme; duygusal, bilişsel ve davranışsal süreçlerden oluşan psikolojik bir süreçtir (Ho ve Fung, 2011). Birey bu süreçte, zaman içerisinde onu inciten kişi ile ilgili daha az düşünmeye, daha az olumsuz hissetmeye ve davranmaya yönelmektedir (Berry vd., 2001; Fincham vd., 2006). Affetme, hata yapan kişiye karşı merhamet ve sevgi içeren bir bakış açısı ile bakarak kişinin hissettiği negatif duyguyu ve yargılamayı terk etmesi olarak tanımlanabilir (Enright ve the Human Development Study Group, 1991). Affetme davranışı, bir bireyin hata yapan kişiye, yapılan hataya ve hatanın sonuçlarına karşı tepkilerini negatiften nötre veya pozitive dönüştürmesidir (Thompson vd., 2005). Affetme, bireyleri mevcut ilişkilerindeki yıkıcı faktörleri engellemeye ve kendisini inciten kişiye karşı yapıcı davranmaya yöneltmektedir (McCullough vd., 1997). Affetme, bireyin deneyimlediği olumsuz deneyimlere dair hissettiği negatif duyguları ve tepkileri istemli ve bilinçli olarak pozitif duygulara ve davranışlara dönüştürmek için gayret göstermesi ile meydana gelmektedir (Bugay ve Demir, 2012; Güven ve Erdem, 2020).

Affetme davranışı içsel davranış ve kişilerarası davranış olmak üzere iki farklı boyutta ele alınabilmektedir. Olası bir durumda bu iki boyutun var oluşu birbirinden bağımsızdır. Kişilerarası affetme davranışının olması ancak içsel bir affetmenin olmaması içi boş bağışlama olarak ifade edilmektedir. Bu durumun tam tersi olan kişilerarası affetmenin olmaması ancak içsel affetmenin var olması ise sessiz affetme olarak açıklanabilir. Her iki davranışın da olduğu affetme tam affetme olarak ele alınırken her ikisinin de olmadığı durum affetmeme biçiminde ifade edilmektedir (Baumeister vd., 1998). Fincham vd. (2004) ise affetme davranışını kısas yapma, kaçınma ve iyilik yapma olarak üç boyutta incelemiştir.

Enright ve the Human Development Study Group (1996) affetme davranışını başkalarını affetme, başkaları tarafından affedilme ve kendini affetme olmak üzere kategorileştirirken Thompson vd. (2005), affetme davranışını kendini affetme, durumu affetme ve kişilerarası ilişkilerde affetme olmak üzere üç kategoride açıklamıştır. Kendini affetme, bireyin kendi hataları karşısında kendine sevgi ve saygı duyması temeline dayanmaktadır. Hata yapan kişi hem yaptığının yanlış olduğunu hem de davranışının sorumluluğunu kabul etmektedir. Kendini affetme, kişinin kendisine karşı duyduğu şefkat ve sevgiyi beslerken, kabul ettiği yanlış davranış karşısında kendisine olan küskünlüğü bırakmak istemesi olarak ifade edilebilir. Kendini affetmede kişi, kendisine veya bir başkasına zarar verdiği için kendini affetmeye çalışıyor olabilir (Enright ve the Human Development Study Group, 1996; Hall ve Fincham, 2005). Durumu affetme, bireyin kontrolü dışındaki hastalık, doğal afet gibi durumları affetmeyi ifade etmektedir (Thompson vd., 2005). Kişilerarası ilişkilerde affetmede ise hata yapan kişinin incittiği kişiye

verdiği zarara odaklanılmaktadır (Hall ve Fincham, 2005). Kişilerarası ilişkilerde affetme, kişilerin sosyal ilişkilerinde yaşadıkları anlaşmazlıklara ve çatışmalara karşın, incinen tarafın özgür iradesi ile inciten kişiye zarar vermektan kaçınması, ona olan negatif duygulardan uzaklaşarak o kişiye pozitif duygular beslemeye çalışmasıdır (Kaya, 2019).

Kişilerarası etkileşimin bir parçası olan ve bireyin ilişkisel gereksinimlerini karşılayan yakın ilişkiler, insanlara genellikle pozitif etkilerde bulunsa da ilişki içerisinde karşılıklı çatışma ve incinme yaşanması kaçınılmazdır. Bir yakın ilişki içerisinde bulunup hayal kırıklığına uğramamış veya incinmiş hissetmemiş birinin olma olasılığı çok düşüktür (Fincham, 2000; Gerlach vd., 2012; Taysi, 2007). İki birey arasındaki yakınlık derecesi arttıkça birbirlerinin davranışlarına bağlı olarak incinebilirlik düzeyleri de artmaktadır (Taysi, 2007). Gerlach vd. (2012) sevilen kişilerin incitme olasılığının diğer kişilere oranla daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Birey bu tür bir durum ile karşılaştığında ve ilişkisine zarar veren durumları ortadan kaldırıp ilişkisini sürdürebilme isteği duyduğunda affetme davranışı önemli bir role bürünmektedir. Yakın ilişkilerde ortaya çıkan özellikle büyük problemlerin çözümünde ve var olan ilişkinin devam edebilmesinde affetme en etkili çözüm yollarından bir tanesidir (Erber ve Erber, 2018; Kaya ve Peker, 2016). Benzer şekilde romantik ilişkiler içerisinde, partnerlerin birbirleri tarafından incitildiği durumlar ilişkileri yıpratma hatta bitirme potansiyeline sahiptir. Affetme davranışı, bu tür incinme durumları ile başa çıkmanın ve ilişkiyi onarmanın başlıca yollarından bir tanesidir (Fincham, 2020). Körner vd. (2022) romantik ilişkilerde affetmenin hayati bir rolü olduğunu vurgulamaktadır.

Affetme kavramı ile ilgili gelişimsel ve klinik çalışmalar 1990’lı yıllarda (McCullough vd., 1997), deneysel çalışmalar ise 2000’li yıllarda (Gerlach vd., 2012) artış göstermiştir. Günümüzde de bu kavram giderek önem kazanmaktadır. Ülkemizde son yıllarda eğitim ve psikoloji alanında derleme ve metaanaliz çalışmaları hız kazanmasına rağmen (Demir vd., 2023; Didin vd., 2022; Gökçearslan vd., 2023; Seki ve Dilmaç, 2020) romantik ilişkilerde affetme ile ilgili herhangi bir derleme çalışması gerçekleştirilmemiştir. Bu bağlamda yapılan araştırmada, romantik ilişkilerde affetme kavramını inceleyen çalışmalar betimsel içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmaların ilgili konuya dair genel eğilimin tespitini sunması ve daha sonra yapılacak akademik araştırmalara ışık tutması beklenmektedir. (Ültay vd., 2021). Yapılan çalışma ile birlikte konuya dair bir çerçeve sunularak alan yazına katkı sağlanması ve var olan mevcut durumun ortaya konması hedeflenmiştir. Ayrıca yapılan çalışmanın araştırmacılara ilgili çalışmaları bir bütün halinde sunarak bir kaynak niteliği görmesi ve gelecekte yapılacak çalışmalara yol göstermesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın temel amacı Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş çalışmaları farklı değişkenler açısından sistemik bir şekilde incelemektir. Bu amaca dayanarak aşağıda yer alan alt amaçlar oluşturulmuştur.

- Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş çalışmalar yayınlanma yılı açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

- Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş çalışmalar kullanılan araştırma yöntemi açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

- Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş çalışmalar çalışma grubu açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

- Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş çalışmalar çalışma grubunun genişliği açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

- Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş lisansüstü tezler türleri açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

- Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş lisansüstü tezler yayımlandığı bilim dalı açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

- Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilmiş çalışmalar affetme ile birlikte kullanılan değişkenler açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, Türkiye’de gerçekleştirilmiş romantik ilişkilerde affetme konusundaki çalışmaların incelenmesi amacıyla sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Sistematik derleme, belli bir araştırma sorusuna yanıt verebilmek için, önceden belirlenmiş uygunluk kriterlerini karşılayan çalışmaları bir araya getiren ve bu çalışmaların özelliklerini ve bulgularını sistemli bir biçimde sentezleyerek sunan bir araştırma yöntemidir (Higgins ve Green, 2011). Sistematik derleme çalışmalarında genel olarak içerik analizi yöntemi kullanılmaktadır (Bellibaş ve Gümüş, 2018). İçerik analizi, bir yazılı metnin veya belgenin içeriğinin incelenmesi ve sayısal ya da istatistiksel olarak ortaya konulmasında kullanılan bir analiz çeşididir (Ekiz, 2020). Bu çalışmada betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel içerik analizi, araştırılmak istenen konuya dair alan yazının belirli kriterler göz önüne alınarak seçilmesi, seçilen alan yazına ilişkin betimsel verilerin ortaya konulması ve süreç sonunda elde edilen verilerin yorumlanması sürecine dayanan bir yöntem olarak ifade edilebilmektedir (Bellibaş, 2018).

Süreç

Mevcut araştırma romantik ilişkilerde affetme konusunda 2013 ve 2022 yılları arasında yapılmış, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve TR Dizin veri tabanlarında yer alan 33 tez ve 2 makale çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Daha güncel bir sonuç elde edebilmek amacıyla araştırmanın yapıldığı tarih itibarıyla son 10 yılı kapsayan 2013-2022 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalar tercih edilmiştir. Ayrıca affetme kavramının kültürel değişkenlerden etkilendiği ve kültürler arası farklılıklar gösterdiği (Joo vd., 2019; McCauley vd., 2022; Sandage vd., 2020; Sevgili-Koçak, 2021) göz önüne alınarak araştırma Türkiye’deki temel veri tabanlarından olan YÖK Ulusal Tez Merkezi ve TR Dizin veri tabanları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

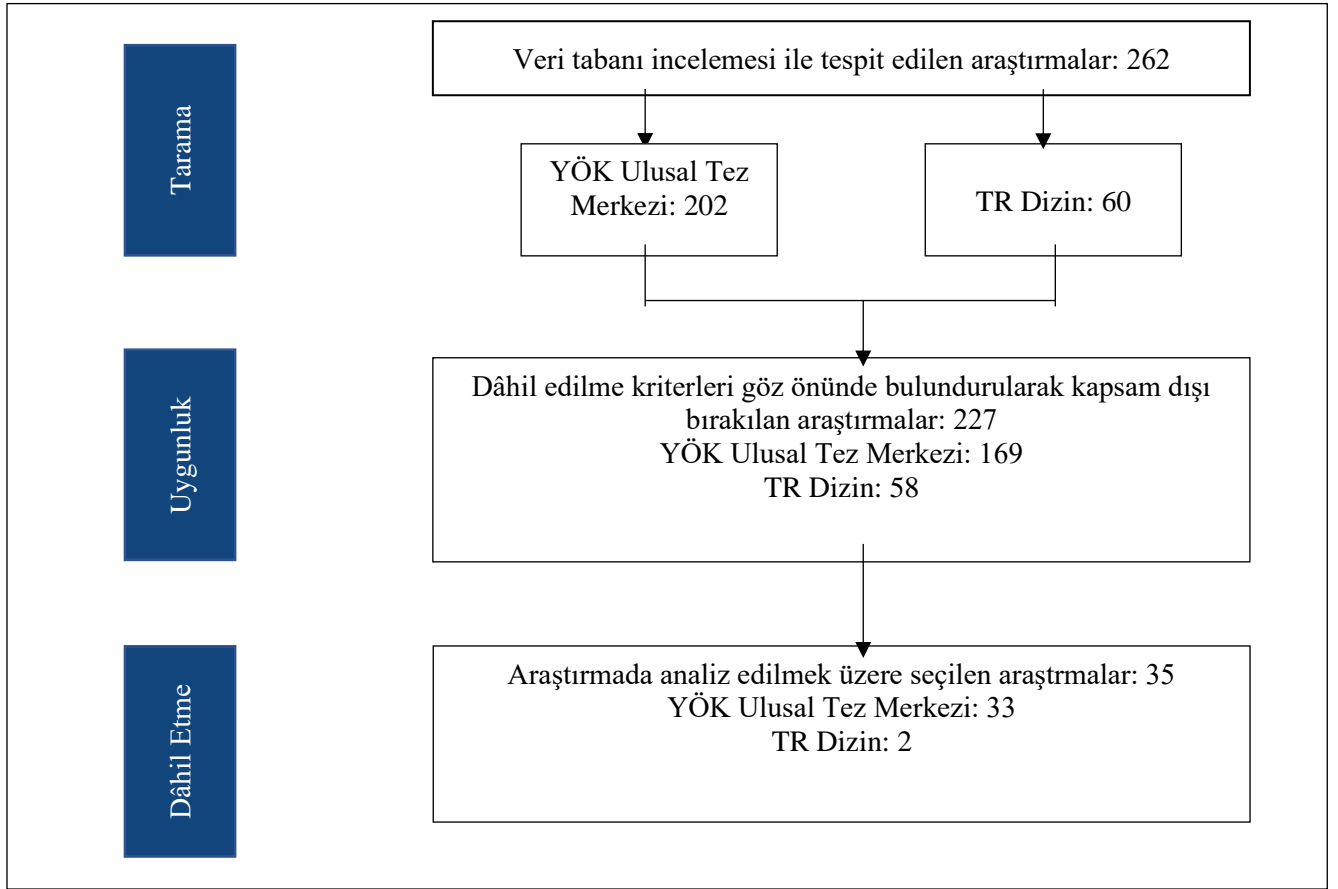
Araştırma kapsamındaki çalışmaların incelenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından Araştırma Değerlendirme Formu hazırlanmış ve kullanılmıştır. Hazırlanan form ile incelenecek çalışmaların belirli bir sistematığe uygun olarak incelenmesi hedeflenmiştir. Bu sayede araştırmanın geçerliğinin ve güvenilirliğinin artmasını sağlamak hedeflenmiştir. Formda araştırmanın yapıldığı yıl, araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, çalışma grubunun genişliği, birlikte çalışılan değişkenler ve lisansüstü tezler için ek olarak türü ve yayımlandığı bilim dalı bilgileri yer almaktadır.

Yapılan çalışma kapsamında incelenecek araştırmalar seçilirken yapılandırılmış bir tarama gerçekleştirilmiştir. Tarama 2023 yılı Mayıs ayı boyunca YÖK Ulusal Tez Merkezi ve TR Dizin veri tabanlarında yayımlanan lisansüstü tezleri ve araştırma makalelerini kapsayacak biçimde gerçekleştirilmiştir. Aynı yazarın tezinden ürettiği yayın olması halinde yalnızca ilgili makale incelemeye alınmıştır. Romantik ilişkilerde affetme üzerine yapılan çalışmaları belirleyebilmek amacıyla “affetme”, “bağışlama”, “affedicilik” ve “bağışlayıcılık” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında tarama yaparken “Gelişmiş Tarama” sekmesi kullanılmış, aranacak alan “Tez Adı” ve arama tipi “İçinde Geçsin” biçiminde seçilmiştir. TR Dizin veri tabanında ise tarama “Yayın Arama” sekmesi altında yer alan “Gelişmiş Arama” bölümünde “Arama Alanı” “Başlık” olarak seçilmiş ve anahtar kelimeler “Kelimelerin tümünü içeren” biçiminde taratılarak gerçekleştirilmiştir.

Yapılan veri tabanı taramaları sonucunda başlığında “affetme”, “bağışlama”, “affedicilik” ve “bağışlayıcılık” kelimelerini içeren toplam 262 çalışmaya ulaşılmıştır (YÖK Ulusal Tez Merkezi:202, TR Dizin:60). Daha sonra elde edilen 262 çalışma, araştırmaya dâhil edilme kriterleri bakımından incelenmiştir. Araştırmaya dâhil edilme kriterleri; YÖK Ulusal Tez Merkezi ve TR Dizin veri tabanlarında yer alması, 2013-2022 yılları arasında gerçekleştirilmiş olması, başlığında ilgili anahtar kelimelerin yer alması olarak sıralanabilir. Daha sonra araştırmacılar tarafından koşulları sağlayan çalışmalar incelenmiş; kendini affetme, kişilerarası affetme, örgütsel affetme, hukuki bir kavram olarak bağışlama gibi romantik ilişkilerde affetme ile doğrudan ilgisi bulunmayan çalışmalar kapsam dışı bırakılmıştır (YÖK Ulusal Tez Merkezi:169, TR Dizin:58). Bu ölçütlere göre araştırma için 33 lisansüstü tez ve 2 araştırma makalesi olmak üzere toplam 35 çalışma belirlenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların künyeleri Ek 1’de verilmiştir. İncelenen çalışmaların sistematik bir şekilde taranmasına ilişkin akış şeması Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1

Araştırma Kapsamında İncelenen Araştırmalara İlişkin Akış Şeması

BULGULAR

Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme üzerine ortaya konulan lisansüstü tezler ve araştırma makaleleri yılı, yöntemi, çalışma grubu, çalışma grubunun genişliği, birlikte çalışılan değişkenler çerçevesinde incelenmiştir. Ayrıca lisansüstü tezler ek olarak türlerine ve yapıldıkları bilim dallarına göre analiz edilmiştir.

Tablo 1*İncelenen Çalışmaların Yayımlanma Yıllarına Göre Dağılımları*

Yıl	Tezler	Araştırma Makaleleri	f	%
2013	2	0	2	%5,7
2014	2	0	2	%5,7
2015	3	0	3	%8,5
2016	3	0	3	%8,5
2017	2	0	2	%5,7
2018	4	0	4	%11,4
2019	7	1	8	%22,8
2020	4	0	4	%11,4
2021	1	1	2	%5,7
2022	5	0	5	%14,2

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların yayımlanma yıllarına göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde; çalışmaların %5,7’sinin 2013, 2014, 2017 ve 2021 yıllarında, %8,5’inin 2015 ve 2016 yıllarında, %11,4’ünün 2018 ve 2020 yıllarında, %14,2’sinin 2022 yılında ve %22,8’inin 2019 yılında gerçekleştirildiği görülmektedir. Elde edilen bulgular incelendiğinde ilgili konuda en fazla sayıda çalışmanın 2019 yılında yapıldığı söylenebilmektedir.

Tablo 2*İncelenen Çalışmaların Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımları*

Yöntem	Tezler	Araştırma Makaleleri	f	%
Nicel Yöntem (İlişkisel, betimsel vb.)	31	2	33	%94,2
Nicel Yöntem (Deneysel)	1	0	1	%2,8
Karma Yöntem	1	0	1	%2,8
Nitel Yöntem	0	0	0	%0

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların kullanılan araştırma yöntemlerine göre sergiledikleri dağılımlar Tablo 2’de verilmiştir. Romantik ilişkilerde affetme konusu üzerine yapılan çalışmaların %94,2’sinin nicel yöntem (ilişkisel, betimsel vb.) ile, %2,8’inin nicel yöntem (deneysel) ile ve %2,8’inin ise karma yöntem ile gerçekleştirildiği görülürken ilgili konu ile ilgili nitel yöntem ile gerçekleştirilen çalışmaya rastlanmamıştır.

Tablo 3
İncelenen Çalışmaların Çalışma Gruplarının Dağılımları

Çalışma Grubu	Tezler	Araştırma Makaleleri	f	%
Üniversite Öğrencileri	5	0	5	%14,2
Yetişkinler	5	0	5	%14,2
Evli Bireyler	16	2	18	%51,4
Evli Çiftler	5	0	5	%14,2
Romantik İlişkileri Sırasında Aldatılan Bireyler	2	0	2	%5,7

Tablo 3 incelendiğinde araştırma kapsamında analiz edilen lisansüstü tezlerde ve makalelerde en fazla çalışılan çalışma grubunun evli bireyler (%51,4) oldukları görülmektedir. Evli bireyleri sırasıyla üniversite öğrencileri (%14,2), yetişkinler (%14,2) ve evli çiftler (%14,2) ve romantik ilişkileri sırasında aldatılan bireyler (%6,6) izlemektedir.

Tablo 4
İncelenen Çalışmaların Çalışma Gruplarının Genişliklerine Göre Dağılımları

Çalışma Grubunun Genişliği	Tezler	Araştırma Makaleleri	f	%
1-100	2	0	2	%5,7
100-200	5	1	6	%17,1
200-300	2	1	3	%8,5
300-400	17	0	17	%48,5
400-500	4	0	4	%11,4

Tablo 4’te analiz edilen çalışmaların çalışma grubu genişliği bilgilerine yer verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde araştırmaların yaklaşık yarısının (%48,5) 300-400 kişilik bir çalışma grubu ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Daha sonra çalışmaların sırasıyla 100-200 kişi (%17,1), 400-500 kişi (%11,4), 200-300 kişi (%8,5), 500 ve üzeri kişi (%8,5) ve 1-100 kişi (%5,7) ile gerçekleştirildiği söylenebilmektedir.

Tablo 5
İncelenen Lisansüstü Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımları

Bilim Dalı	f	%
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	17	%51,5
Psikoloji	2	%6
Uygulamalı Psikoloji	2	%6
Klinik Psikoloji	7	%21,2
Aile Danışmanlığı	5	%15,1

Tablo 5’te çalışma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin yayımlandıkları bilim dallarına göre dağılımları verilmiştir. Analiz edilen çalışmaların en fazla rehberlik ve psikolojik danışmanlık bilim dalında (%51,5) yapıldığı görülmektedir. Diğer bilim dalları klinik psikoloji (%21,2), aile danışmanlığı (%15,1), uygulamalı psikoloji (%6) ve psikoloji (%6) bilim dalları olarak sıralanabilmektedir.

Tablo 6
İncelenen Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımları

Tez Türü	f	%
Yüksek Lisans Tezi	31	%93,9
Doktora Tezi	2	%6

Tablo 6 incelendiğinde araştırma kapsamında analiz edilen lisansüstü tezlerin %93,9 oranında yüksek lisans tezinden, %6 oranında ise doktora tezinden oluştuğu görülmektedir. Bu bulguya göre romantik ilişkilerde affetme ile ilgili çalışmaların tamamına yakınının yüksek lisans düzeyinde yapıldığı söylenebilir.

Tablo 7
İncelenen Çalışmalarda Affetme ile Beraber Kullanılan Değişkenlerin Dağılımları

Değişken	f	%	Değişken	f	%
Sosyodemografik özellikler	29	%82,8	Duygusal zekâ	1	%2,8
Evlilik doyumu	8	%22,8	Ego durumları (transaksiyonel analiz)	1	%2,8
Bağlanma	5	%14,2	Erken dönem uyumsuz şemalar	1	%2,8
Evlilik uyumu	5	%14,2	Evlilik farkındalığı	1	%2,8
Aldatma	3	%8,5	Evlilik kalitesi	1	%2,8
Empati	3	%8,5	İlişki uyumu	1	%2,8
Çatışma durumları	3	%8,5	İstismar (romantik ilişkide)	1	%2,8
Benlik farklılaşması	2	%5,7	Kıskançlık	1	%2,8
İlişki doyumu	2	%5,7	Kişilerarası bilinçli farkındalık	1	%2,8
Mükemmeliyetçilik	2	%5,7	Kişilik özellikleri	1	%2,8
Ruminasyon	2	%5,7	Öz-şefkat	1	%2,8
Aşk biçimleri	1	%2,8	Pozitif duygu	1	%2,8
Aşka ilişkin tutum	1	%2,8	Psikolojik ihtiyaçlar	1	%2,8
Ayrılma anksiyetesi	1	%2,8	Psikolojik sağlamlık	1	%2,8
Bağlanma yaralanması	1	%2,8	Ruh sağlığı	1	%2,8
Baş etme	1	%2,8	Sahte benlik algısı	1	%2,8
Bilişsel değerlendirme rolleri	1	%2,8	Stresle başa çıkma	1	%2,8
Değerler	1	%2,8	Yalnızlık	1	%2,8
Dindarlık	1	%2,8	Yaşam doyumu	1	%2,8
Duygusal bağlılık	1	%2,8			

Tablo 7’de araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda affetme ile beraber kullanılan değişkenlerin dağılımları gösterilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde romantik ilişkilerde affetme ile birlikte en fazla kullanılan değişkenlerin sosyodemografik değişkenler (%82.8), evlilik doyumu (%22.8), bağlanma (%14.2) ve evlilik uyumu (%14.2) olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla aldatma (%8.5), empati (%8.5) ve çatışma durumları (%8.5) değişkenlerinin çalışıldığı söylenebilmektedir. Benlik farklılaşması (%5.7), ilişki doyumu (%5.7), mükemmeliyetçilik (%5.7), ruminasyon (%5.7), aşk

biçimleri (%2.8), aşka ilişkin tutum (%2.8), ayrılma anksiyetesi (%2.8), baş etme (%2.8), benlik farklılaşması (%2.8), bilişsel değerlendirme rolleri (%2.8), değerler (%2.8), dindarlık (%2.8), duygusal bağlılık (%2.8), ego durumları (%2.8), erken dönem uyumsuz şemalar (%2.8), evlilik farkındalığı (%2.8), evlilik kalitesi (%2.8), ilişki uyumu (%2.8), istismar (%2.8), kıskançlık (%2.8), kişilik özellikleri (%2.8), öz-şefkat (%2.8), pozitif duygu (%2.8), psikolojik ihtiyaçlar (%2.8), psikolojik sağlamlık (%2.8), ruh sağlığı (%2.8), ruminasyon (%2.8), sahte benlik algısı (%2.8), stresle başa çıkma (%2.8) ve yaşam doyumu (%2.8) değişkenleri ise birer çalışmada kullanılmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye’de romantik ilişkilerde affetme üzerine gerçekleştirilmiş çalışmaların sistemli bir biçimde analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda 33 lisansüstü tez ve 2 araştırma makalesi olmak üzere 35 çalışma; araştırmanın yapıldığı yıl, araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, çalışma grubunun genişliği, birlikte çalışılan değişkenler ve lisansüstü tezler için ek olarak türü ve yayımlandığı bilim dalı bilgileri açısından incelenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların en çok 2019 yılında yapıldığı görülmektedir. Ayrıca günümüze yaklaştıkça yapılan çalışmalarının sayısının artış gösterdiği tespit edilmiştir. Yakın ilişkiler alanında etkili ve önemli olduğu bilinen affetme kavramı (Bugay ve Demir, 2011), son yıllarda ruh sağlığı üzerindeki pozitif etkileriyle de ilgi çekerek akademik çalışmalarda kendine yer edinmektedir (Asıcı, 2019). Bu durum göz önünde bulundurularak, yakın ilişkiler alanında önemli bir role sahip olan romantik ilişkilerde affetme kavramı ile ilgili yapılan çalışmaların son yıllarda artış göstermesi beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.

Araştırma kapsamında analiz edilen çalışmaların yaklaşık tamamının nicel yöntemler kullanılarak yapıldığı bulgulanmıştır. Nicel yöntemin nitel yöntemlere göre daha genellenebilir olması (Batdı ve Oral, 2020), nesnel olması (Sönmez ve Alacapınar, 2019) ve yüksek sayıdaki verilerle çalışılabilmesi (Connolly, 2007) bakımından daha fazla kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ilgili çalışmalar incelendiğinde, nicel çalışmaların genellikle ilişkisel ve betimsel araştırma yöntemleri ile gerçekleştirildiği, deneysel araştırma yönteminin daha az tercih edildiği görülmektedir. Affetme davranışının geliştirilebildiğini gösteren deneysel çalışmalar bulunmaktadır (Bugay ve Demir, 2012; Ji vd., 2016; Vural-Batık, 2021) Ancak yapılan incelemede romantik ilişkilerde affetme davranışını geliştirmeye yönelik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda romantik ilişkilerde affetme üzerine yapılacak olan deneysel araştırmaların artmasının önemli olduğu ifade edilebilir. Karma yöntem ise bir çalışmada kullanılmıştır. Karma yöntem, nicel ve nitel yöntem arasında bir sentez gerçekleştirerek her iki yöntemin eksik yanlarını tamamlayarak araştırma amacına daha iyi hizmet edebilen bir araştırma yöntemidir (Gültekin vd., 2020). Karma araştırma yönteminin, her iki yöntemin güçlü yönlerini kullanıp teori ve uygulamaya dair daha kesin bilgiler üretirken maliyetinin yüksek olması ve daha fazla zaman alması nedeniyle (Özdemir ve Doğruöz, 2020) kullanımının tercih edilmediği düşünülmektedir.

Elde edilen bulgular incelendiğinde çalışmaların %51,4’ünün evli bireyler ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Evlilik ilişkisinde meydana gelen bir çatışma durumu karşısında gösterilen affetme davranışı, öfke ve intikam isteği döngüsünü kırarken güven ve ilişki için umut oluşturmaktadır (Taysi, 2007). McNulty (2008) tarafından yapılan çalışmada, eşlerini daha fazla affeden bireylerin daha az affeden bireylere oranla evliliklerinde daha mutlu olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Affetme davranışı özellikle evlilik ilişkisinde en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir (Fincham vd., 2004; Fincham vd., 2006). Affetme davranışının evlilik ilişkisindeki önemi dolayısıyla yapılan araştırmalarda evli bireyler ile daha fazla çalışıldığı düşünülmektedir. Çalışmaların evli bireylerden sonra en çok %14,2 oran ile üniversite öğrencileri ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Üniversite

öğrencilerinin hem yetişkin olmaları hem de kolay ulaşılabilir olmaları yönüyle tercih edilmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca araştırmaların %14,2'sinde evli çiftler ile çalışıldığı görülmektedir. Evli bireylerin çalışma grubu olarak evli çiftlerden daha fazla tercih edilmesinin sebebinin, her iki partnere de ulaşmanın güçlüğü nedeniyle daha az sayıda veriye ulaşılabilmesi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda romantik ilişkilerde affetme kavramının hem evli hem bekâr bireylerin yaşamında var olan bir kavram olması göz önünde bulundurulduğunda yapılan çalışmalarda bekâr bireylerin göz ardı edildiği söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların çalışma grubu genişliklerinin 300-400 kişi aralığında (%48,5) yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum, araştırma yöntemi bakımından en çok ilişkisel ve betimsel yöntemde (%94,4) araştırma gerçekleştirilmesi ile açıklanabilir. En az karşılaşılan çalışma grubu genişliği ise 1-100 kişi (%5,7) olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitel araştırmalar ve deneysel araştırmalar, betimsel ve ilişkisel nicel araştırmalara oranla daha küçük gruplar ile gerçekleştirilmektedir (Büyüköztürk vd., 2020; Marshall, 1996). İncelenen çalışmalar arasında deneysel araştırmanın sınırlı (%2,8) bulunması ve nitel araştırmanın bulunmaması 0-100 kişi aralığının en alt sırada yer almasını açıklar niteliktedir. Deneysel, karma ve nitel yöntemde yapılan araştırmaların artırılması ile birlikte çalışma gruplarının genişliğinin de daha homojen bir dağılıma sahip olacağı söylenebilir.

Elde edilen bulgular incelendiğinde araştırma kapsamında analiz edilen lisansüstü tezlerin %51,5'inin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bilim dalında gerçekleştirildiği görülmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bilim dalını klinik psikoloji (%21,2), aile danışmanlığı (%15,1), uygulamalı psikoloji (%6) ve psikoloji (%6) bilim dalları takip etmektedir. Söz konusu her bilim dalı birbiriyle ilişki içerisindedir. Romantik ilişkilerde affetme beş bilim dalında da kendine yer edinmiş bir kavramdır. Bu nedenle rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisansüstü tezlerinin %51,5'lik bir orana sahip olmasının, söz konusu bilim dalının lisans veya lisansüstü ders içeriklerinde yakın ilişkiler ile ilgili derslere diğer bilim dallarından daha fazla yer veriliyor olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bilim dalı dışındaki bilim dallarında lisansüstü eğitim gören öğrencilerin romantik ilişkilerde affetme ilgili çalışmalar yapmaya teşvik edilmesinin, farklı bilim dallarının farklı bakış açılarını yansıttığı çalışmaların gerçekleştirilmesini sağlayacağı ve bu durumun alan yazına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımına bakıldığında tezlerin %93,9'unun yüksek lisans tezi, %6'sının ise doktora tezi olduğu saptanmıştır. Bu oran; doktora düzeyinde romantik ilişkilerde affetme kavramına ilgi gösterilmemesine bağlı olabileceği gibi, yüksek lisans öğrencilerinin doktora öğrencilerinin 3 katından daha fazla sayıda olmasından da kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2022).

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tez ve makalelerde romantik ilişkilerde affetme kavramı ile birlikte en çok kullanılan değişkenin sosyodemografik değişkenler (%82,8) olduğu görülmektedir. Sosyodemografik değişkenler yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi kişisel bilgileri içeren ve katılımcının yanıtlarını anlamlandırmaya ve sonuçlandırmaya yardımcı olan niteliklerdir. Bu nedenle en çok çalışılan değişken olması olağan görülmektedir. Sosyodemografik değişkenleri evlilik doyumu (%22,8), evlilik uyumu (%14,2) ve bağlanma (%14,2) değişkenleri takip etmektedir. Orathinkal vd. (2008) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcıların %90'ından fazlası affetmenin evlilik hayatının bir parçası olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Affetme kavramının evlilik ilişkisi üzerindeki önemi düşünüldüğünde (Fincham vd., 2004; Fincham vd., 2006) romantik ilişkilerde affetmenin evlilik ile ilgili kavramlar ile çalışılması beklenen bir durumdur. Ayrıca bağlanma kuramının yakın ilişkilerde en dikkat çeken kuramlardan biri olduğu (Terzi ve Özbay, 2016) göz önünde bulundurulduğunda, evlilik doyumu, evlilik uyumu ve bağlanma kavramlarının ilk sıralarda yer alması beklendiği bir durumdur.

Ayrıca çalışmaların en fazla evli bireyler ile yapılmış olmasının evlilik ile ilgili kavramların üst sıralarda yer almasını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Affetme ile evlilik doyumu (Mirzadeh ve Fallahchai, 2012; Orathinkal ve Vansteenwegen, 2006), evlilik uyumu (Gaur ve Bhardwaj, 2015; McDonald vd., 2018) ve bağlanma (Christensen, 2017; Hirst vd., 2019) kavramlarının birlikte ele alındığı yurt dışı kaynaklı çalışmaların bulunması, ülkemizde yapılan araştırmaların yurt dışı ile paralellik gösterdiğini kanıtlar niteliktedir.

Sınırlılıklar ve Öneriler

Bu araştırma, romantik ilişkilerde affetme ile ilgili Türkiye’de gerçekleştirilmiş lisansüstü tezlerin ve araştırma makalelerinin belirli ölçütler dâhilinde sistematik bir biçimde incelenmesi üzerine temellendirilmiş bir çalışmadır. Bu bağlamda Türkiye’de yapılan ve YÖK Ulusal Tez Merkezi ile TRDİZİN veri tabanlarında yer alan çalışmalar incelenmiştir. Bu durum araştırmanın bir sınırlılığı olarak kabul edilebilir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda yurt dışında yapılmış olan çalışmalar da analize dâhil edilebilir. Böylelikle diğer ülkelerde romantik ilişkilerde affetme konusunda gerçekleştirilen çalışmalar hakkında bilgi edinilmesinin yanı sıra kültürler arası bir karşılaştırma yapma imkânı elde edilebilir. Affetmenin romantik ilişkilerde hayati bir rolü olduğu (Körner vd., 2022) göz önüne alındığında, ülkemizde bu konuyla ilgili çalışmaların yetersiz kaldığı söylenebilir. Bu bağlamda romantik ilişkilerde affetme ile ilgili çalışmaların artırılmasının hem alan yazına katkı sağlayacağı hem de partnerlerin ilişki kalitesinin artmasına (Ümmet ve Acar-Bulut, 2022) yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı söylenebilir. Romantik ilişkilerde affetme kavramının genellikle farklı kavramlar ile birlikte çalışıldığı görülmektedir. Araştırmaların derinleşmesi, kavramın alan yazında kendine yer bulması bakımından önem taşımaktadır. Bu bağlamda, hem benzer hem de farklı değişkenler ile yeni çalışmaların yapılması önerilmektedir. Ek olarak, evli bireylerin yanı sıra evli olmayan ve romantik ilişkisi bulunan bireyler ile yapılan çalışmalar artırılabilir. Romantik ilişkisi bulunan partnerlerin her ikisinin de dâhil edildiği çalışmalar artırılarak her ilişkinin kendi dinamiği bağlamında affetme davranışı incelenebilir. Ayrıca gelecekte yapılacak araştırmalarda, betimsel ve ilişkiyel araştırma yöntemlerinin yanı sıra daha farklı bir perspektif elde etmek ve diğer araştırma yöntemlerinin güçlü yanlarından yararlanabilmek için nitel ve karma araştırma yöntemleri kullanılabilir. Bireylerde romantik ilişkilerde affetme davranışını geliştirmek ve uygulayıcılara rehber niteliğinde bir kaynak görevi görmesi bakımından deneysel araştırmaların artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Araştırma makalelerinde ve özellikle alan yazına özgün bir yenilik getirmesi beklenen doktora tezlerinde (Şen, 2013) romantik ilişkilerde affetme ile ilgili çalışmaların artırılmasının önemli olduğu ifade edilebilir.

Ethical approval

İlgili çalışma derleme türünde olduğu için etik kurul iznine gereksinim duyulmamaktadır.

Conflict of Interest

Makalede çıkar çatışması bulunmamaktadır.

REFERANSLAR

- Asıcı, E. (2019). Çocuk ve ergenlere yönelik affetme müdahaleleri: Sistemik gözden geçirme. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 39(2), 429-457. <https://doi.org/10.26650/SP2018-0041>
- Aşçıoğlu-Önal, A. & Yalçın, I. (2017). Forgiveness of others and self-forgiveness: The predictive role of cognitive distortions, empathy, and rumination. *Eurasian Journal of Educational Research*, 68, 99-122. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2017.68.6>
- Batdı, V. & Oral, B. (2020). Bilimsel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik. B. Oral & A. Çoban (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (s. 115-145). Pegem Akademi.
- Baumeister, R., Exline, J. & Sommer, K. (1998). The victim role, grudge theory, and two dimensions of forgiveness. E. L. Worthington (Ed.), *Dimensions of forgiveness: A research approach içinde* (s. 79-104). Templeton Press.
- Bellibaş, M. Ş. (2018). Sistemik derleme çalışmalarında betimsel içerik analizi. K. Beycioğlu, N. Özer & Y. Kondakçı (Ed.), *Eğitim yönetiminde araştırma içinde* (s. 511-531). Pegem Akademi.
- Bellibaş, M. Ş. & Gümüş, S. (2018). Eğitim yönetiminde sistemik derleme çalışmaları. K. Beycioğlu, N. Özer & Y. Kondakçı (Ed.), *Eğitim yönetiminde araştırma içinde* (s. 505-509). Pegem Akademi.
- Berry, J., Worthington, E., Parrott, L., O'Connor, L. & Wade, N. (2001). Dispositional forgivingness: Development and construct validity of the transgression narrative test of forgivingness. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 1277-1290. <https://doi.org/10.1177/01461672012710004>
- Bugay, A. & Demir, A. (2011). Hataya ilişkin özelliklerin başkalarını affetmeyi yordaması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 8-17.
- Bugay, A. & Demir, A. (2012). Affetme arttırılabilir mi? : Affetmeyi geliştirme grubu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 96-106.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Christensen, C. (2017). *Attachment, forgiveness, and generativity in midlife*. Doktora Tezi. George Fox University, Oregon.
- Connolly, P. (2007). *Quantitative data analysis in education: A critical introduction using SPSS*. Taylor & Francis Group.
- Çelik, E. & Ertürk, K. (2022). The effect of forgiveness psychoeducation on forgiveness and life satisfaction in high school students. *Counselling and Psychotherapy Research*, 22(1), 187-196. <https://doi.org/10.1002/capr.12418>
- Didin, M., Yavuz, B., & Yazıcı, H. G. (2022). Covid-19'un öğrencilerin stres, anksiyete, depresyon, korku düzeylerine etkisi: Sistemik Derleme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(1), 38-45. <https://doi.org/10.18863/pgy.931572>
- Demir, B., Ekici, H. B., Balı, S. Z. & Uysal, Ş (2023). Matematik okuryazarlığına yeni bir bakış: Tekno-Matematik okuryazarlık. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-13. <https://doi.org/10.51119/eregef.2023.26>

- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Enright, R. D. & the Human Development Study Group. (1991). The moral development of forgiveness. W. Kurtines & J. Gewirtz (Ed.), *Handbook of moral behavior and development* içinde (s. 123-152). Taylor & Francis Group.
- Enright, R. D. & the Human Development Study Group. (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self-forgiveness. *Counseling and Values*, 40, 107-126. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.1996.tb00844.x>
- Erber, R. & Erber, M. W. (2018). *Intimate relationships: Issues, theories, and research*. Routledge.
- Fincham, F. D. (2000). The kiss of the porcupines: From attributing responsibility to forgiving. *Personal Relationships*, 7, 1-23. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2000.tb00001.x>
- Fincham, F. D. (2020). Forgiveness in marriage. E. L. Worthington, & N. G. Wade (Ed.), *Handbook of forgiveness* içinde (s. 142-152). Routledge.
- Fincham, F. D., Beach, S. R. & Davila, J. (2004). Forgiveness and conflict resolution in marriage. *Journal of Family Psychology*, 18, 72-81. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.1.72>
- Fincham, F. D., Hall, J. & Beach, S. R. (2006). Forgiveness in marriage: Current status and future directions. *Family Relations*, 55, 415–427. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2005.callf.x-i1>
- Gaur, P. & Bhardwaj, A. B. (2015). Relationship between empathy, forgiveness and marital adjustment in couples. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(1), 149-155. <https://doi.org/10.25215/0301.142>
- Gerlach, T. M., Agroskin, D. & Denissen, J. J. (2012). Forgiveness in close interpersonal relationships: A negotiation approach. E. Kals & J. Maes (Ed.), *Justice and conflicts* içinde (s. 377-390). Springer.
- Gökçearslan, B., Ünal, A. İ. & Değirmenci, N. (2023). Sosyal bilgiler eğitiminde teknolojik kullanıma yönelik lisansüstü tezlerin analizi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 14-28. <https://doi.org/10.51119/eregef.2023.28>
- Gültekin, M., Gürdoğan-Bayır, Ö. & Yaşar, E. (2020). Karma araştırma yöntemi. B. Oral & A. Çoban (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s. 317-355). Pegem Akademi.
- Güven, N. & Erdem, T. (2020). Affetme: Kuramsal bir değerlendirme. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 2(2), 578-607. <https://doi.org/10.35452/caless.2020.31>
- Hall, J. H. & Fincham, F. D. (2005). Self-forgiveness: The stepchild of forgiveness research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(5), 621-637. <https://doi.org/10.1521/jscp.2005.24.5.621>
- Hendrick, S. H. (2016). *Yakın ilişkiler psikolojisi*. (A. Dönmez, & A. Büyükaşahin-Sunal, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Higgins, J. P. & Green, S. (2011). *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions* Version. <https://handbook-5-1.cochrane.org/>
- Hirst, S. L., Hepper, E. G. & Tenenbaum, H. R. (2019). Attachment dimensions and forgiveness of others: A meta-analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(11-12), 3960-3985. <https://doi.org/10.1177/02654075198417>
- Ho, M. Y. & Fung, H. H. (2011). A dynamic process model of forgiveness: A cross-cultural

- perspective. *Review of General Psychology*, 15(1), 77-84. <https://doi.org/10.1037/a0022605>
- Ji, M., Tao, L. & Zhu, T. (2016). Piloting forgiveness education: A comparison of the impact of two brief forgiveness education programmes among Chinese college students. *Asia-Pacific Edu Res*(25), 483-492. <https://doi.org/10.1007/s40299-016-0273-6>
- Joo, M., Terzino, K. A., Cross, S. E., Yamaguchi, N. & Ohbuchi, K. (2019). How does culture shape conceptions of forgiveness? Evidence from Japan and the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 50(5), 676-702. <https://doi.org/10.1177/0022022119845502>
- Kaleta, K. & Mróz, J. (2018). Forgiveness and life satisfaction across different age groups in adults. *Personality and Individual Differences*(120), 17-23. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.08.008>
- Kaya, F. (2015). *Üniversite öğrencilerinin affetme ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki: Duygusal zekânın aracı rolü*. [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, F. & Peker, A. (2016). Üniversite öğrencilerinin affetme ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki: Duygusal zekânın aracı rolü. *University of Gaziantep Journal of Social Sciences*, 15(4), 1086-1094. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.1816>
- Kaya, Ö. S. (2019). Kişilerarası İlişkilerde Affetme Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 18(3), 1244-1259. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.611538>
- Körner, R., Schütz, A., Zverling, E. & Sha'ked, A. (2022). Revisiting the power to forgive: a dyadic approach for determining the relations between power, self-esteem, and forgiveness in romantic relationships. *Social Psychological and Personality Science*, 13(7), 1114–1125. <https://doi.org/10.1177/19485506211056516>
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), 522-526. <https://doi.org/10.1093/fampra/13.6.522>
- McCauley, T. G., Billingsley, J. & McCullough, M. E. (2022). An evolutionary psychology view of forgiveness: individuals, groups, and culture. *Current Opinion in Psychology*, 44, 275-280. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.09.021>
- McCullough, M. E., Worthington, E. L. & Rachal, K. C. (1997). Interpersonal forgiving in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 321-336. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.2.321>
- McDonald, J. E., Olson, J. R., Lanning, A. H., Goddard, H. W. & Marshall, J. P. (2018). Effects of religiosity, forgiveness, and spousal empathy on marital adjustment. *Marriage & Family Review*, 54(4), 393-416. <https://doi.org/10.1080/01494929.2017.1403992>
- McNulty, J. K. (2008). Forgiveness in marriage: Putting the benefits into context. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 171-175. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.1.171>
- Mirzadeh, M. & Fallahchai, R. (2012). The relationship between forgiveness and marital satisfaction. *Journal of Life Science and Biomedicine*, 2(6), 278-282.
- Orathinkal, J. & Vansteenwegen, A. (2006). The effect of forgiveness on marital satisfaction in relation to marital stability. *Contemporary Family Therapy*, 28, 251–260. <https://doi.org/10.1007/s10591-006-9006-y>
- Orathinkal, J., Vansteenwegen, A. & Burggraave, R. (2008). Forgiveness: A perception and motivation study among married adult. *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 155-160. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2007.00605.x>

- Özdemir, M. & Doğruöz, E. (2020). Bilimsel araştırma desenleri. N. Cemaloğlu (Ed.), *Bilimsel araştırma teknikleri ve etik içinde* (s. 65-102). Pegem Akademi.
- Sandage, S. J., Crabtree, S. A. & Bell, C. A. (2020). Forgiveness and culture: Conceptual issues. E. L. Worthington, & N. G. Wade (Ed.), *Handbook of Forgiveness* içinde (s. 201-211). Routledge.
- Seki, T. & Dilmaç, B. (2020). Benlik saygısı ve ilişkisel faktörler: Bir meta-analiz çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 853-873. <https://doi.org/10.37217/tebd.735112>
- Sevgili-Koçak, S. (2021). Affetme. Ş. Işık (Ed.), *Okulda pozitif psikoloji uygulamaları: 12-18 yaş öğrencilerine yönelik grup rehberliği etkinlikleri* içinde (s. 48-73). Pegem Akademi.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Şen, Z. (2013). Türkiye’de yüksek lisans ve doktora eğitimi kalitesinin iyileştirilmesi için öneriler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(1), 10-15. <https://doi.org/10.2399/yod.13.005>
- Taysi, E. (2007). *İkili ilişkilerde bağışlama: İlişki kalitesi ve yüklemelerin rolü*. [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Terzi, S. & Özbay, Y. (2016). Romantik ilişkilerde bağlanma yaralanmaları ölçeğinin geliştirilmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(13), 169-185.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L. S., Heinze, L., Neufeld, J. E., Shorey, H. S., Roberts, J. C. & Roberts, D. E. (2005). Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of Personality*, 73(2), 313-359. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2005.00311.x>
- Uzamaz, F. (2000). Ergenlerde sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6), 49-58.
- Ültay, E., Akyurt, H. & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>
- Ümmet, D. & Acar-Bulut, Ö. (2022). Affetme ile ilişki kalitesi arasındaki ilişkide duygusal bağlılılığın aracı rolü. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(27), 660-678.
- Vural-Batık, M. (2021). Affetmeyi geliştirmeye yönelik bir grup psikoeğitim programının psikolojik danışman adaylarının affetme düzeylerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(51), 1-33. <https://doi.org/10.38155/ksbd.997351>
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2022). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Ek 1: İçerik Analizinde Kullanılan Kaynaklar
- Ağaççanak, B. (2022). *Evlilikte affedicilik, merhamet ve duygusal zekânın evlilik doyumuna etkisi*. [Yüksek lisans tezi, KTO Karatay Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akbulut, Z. (2018). *İmago yaklaşımına dayalı grupla psikolojik danışma uygulamalarının evli çiftlerin affetme ve mutluluk düzeyine etkisi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Atçeken, M. (2014). *Dindarlık, evlilik doyumunu ve kişilik özelliklerinin bağışlama ile ilişkisi*. [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bayar, Ö. (2015). *Romantik ilişkilerde aldatma ve affetme: Empatinin rolü*. [Yüksek lisans tezi,

- Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bayraktar, E. (2022). *Romantik ilişkilerde kişilerarası bilinçli farkındalık ve benlik farklılaşması ile affedicilik arasındaki ilişkide ruminasyonun aracı rolü*. [Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Boldaz-Telli, A. (2019). *Evli çiftlerde; benlik farklılaşmasının ilişki doyumu, ilişki uyumu, çatışma çözme tepkileri, ilişkide kıskançlık, ilişkide affedicilik ve eşe duygusal bağlılık açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Can-Ceyhan, H. (2019). *Evli bireylerin bağlanma stilleri ve psikolojik ihtiyaçları ile affetme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çıtışlı-Turgut, M.K. (2018). *Evlilik çatışması ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide affetmenin aracı rolü*. [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Deniz, M.E., Uzun, G. & Yıldırım-Kurtuluş, H. (2019). Evlilikte suç affetme ve yüklemenin evlilik doyumu üzerindeki yordayıcı etkisi. *Elementary Education Online*, 18(2), 852-861.
- Duman-Temel, E. (2013). *Mediating role of marital satisfaction in the types of infidelity – forgiveness, trait positive affect – forgiveness and coping – forgiveness relationships in married men and women*. [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Eren, E. (2019). *Romantik ilişkilerde bağışlamanın aşk biçimlerine göre yordanması*. [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ermumcu, E. (2014). *Evli çiftlerde bağışlama sürecinin bağlanma, stresle başa çıkma, empati ve bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ezerçe, E. (2016). *Eşlerin suç affetmesi ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Göztepe-Gümüş, I. (2015). *Evli bireylerde bağışlama, tekrarlayıcı düşünme düzeyi ile ruh sağlığı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler*. [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gülgün, S. (2019). *Evli bireylerde yaşanan çatışma ve affetme durumlarının evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Güner, A.S. (2022). *Bağlanma yaralanmasında yalnızlık ve affetme kararı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gürbüz, E. (2016) *Evlilik içinde aldatılan bireylerin affetmelerini yordamada bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlığın rolü*. [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Güzel, İ. (2016) *Yakın ilişkilerde aldatma ve affetme eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Keleş, A. (2018). *Evlilik kalitesi ile affetme, ikili ilişkilerde güven ve mizah tarzları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kurt, K. (2022). *Romantik ilişkilerde mükemmeliyetçilik ve affetme*. [Yüksek lisans tezi, Çanakkale

- Onsekiz Mart Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kurtlar, B. (2020). *Romantik ilişkilerde bağışlamanın yetişkin bağlanma stilleri ve yetişkin ayrılma anksiyetesi ile ilişkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kuşcu, B. (2019). *Bireylerin evlilik uyumlarının psikolojik esneklik, affetme ve benlik kurgusu açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Meydancı, R. (2017). *Sahte benlik algısının evlilikte suçu affetme üzerine etkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Onaylı, S. (2019). *Emotional reactions to infidelity: Examining the roles of self-compassion, forgiveness, rumination and cognitive appraisal*. [Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Pekkoç, B. (2022). *Romantik ilişkisi olan bireylerde mükemmeliyetçilik, duygusal zeka ve affetme davranışı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Kent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Reisoğlu, G. (2020). *Romantik ilişki doyumuyla affetmeye ilişkin inançlar ve affetme arasındaki ilişki*. [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Safi, H. (2018). *Evli çiftlerin sahip olduğu değerler, aşka ilişkin tutumları ve affedicilik düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler*. [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Sevinç, P. (2020). *Çocukluk çağı travmaları ve affetmenin evlilik uyumu ile ilişkisi*. [Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Seyfi, S. (2017). *Evli bireylerin aldatma eğilimleri ve affetme düzeylerinin bağlanma stillerine göre incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şahin, Y. (2020). *Evlilikte empati ile evlilik doyumunu ve affetme arasındaki ilişkide evlilik farkındalığının rolü: Karma bir araştırma*. [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şamatacı, G. (2013). *Romantik ilişkilerde affetme: Transaksiyonel analiz ego durumları açısından bir inceleme*. [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek, M. (2021). *Evlilik uyumunun yordayıcıları olarak affedicilik ve bilişsel esnekliğin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, KTO Karatay Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tunç, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumunu, affetme ve kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Varol, D. (2019). *Evli ve boşanma sürecinde olan bireylerin evlilik doyumlarının kişilerarası çatışma çözme ve affetme becerileri açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yaman-Akpınar, T. & Altunsu-Sönmez, Ö. (2021). Evlilikte suçu affetme ve evlilik uyumu ilişkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(Toplum & Siyaset), 203-210.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: People are social, and they tend to spend time and to interact with other people (Uzamaz, 2000). Individuals can experience positive emotions such as happiness and life satisfaction, as well as negative emotions such as hurt and rupture, in their relationships (Taysi, 2007). In such a case, there are two options: maintain anger and resentment, or forgive (Baumeister et al, 1998). Forgiveness is a psychological process which consisting emotional, cognitive and behavioural processes (Ho & Fung, 2011). Although close relationships usually have a positive effect on people, it is inevitable in close relationships to experience disagreement and hurt. Close relationships include parent-child relationships, other family relationships, close friendships, and romantic relationships (Hendrick, 2016). Situations in which partners are hurt by each other can damage or end relationships, in romantic relationships. Forgiveness is one of the most important ways to deal with hurt situations and repair relationships (Fincham, 2000). Nowadays, the studies on forgiveness are gradually gaining in importance. In this context, the studies which examined forgiveness in romantic relationships which a subtitle of close relationships were analyzed systematically, and it was aimed to present a general framework about the forgiveness in romantic relationships.

Method: The purpose of this research is to analyze the studies on forgiveness in romantic relationships in Türkiye. In accordance with this purpose, systematic review methodology were used. The content analysis method is generally used in systematic review studies (Bellibaş & Gümüş, 2018). Content analysis is a type of analysis used to examine content of a document, and to reveal statistically (Ekiz, 2020). In this study descriptive content analysis was used. The included studies were analysed in terms of various dimension. These dimensions were the year of the research, the research method, the study group, the size of the study group, the variables studied with forgiveness in romantic relationships, and the type of postgraduate thesis, and the department in which postgraduate thesis was published. Keywords were searched in the databases, and studies which obtained were examined. The keywords were "affetme", "bağışlama", "affedicilik" and "bağışlayıcılık".

The inclusion criteria of the research were that it was found in the YÖK National Thesis Center and TR Index databases, and it was conducted between 2013-2022, and it included the relevant keywords in its title, and it is related to romantic relationships. The studies were analyzed during May 2023, and 202 postgraduate theses and 60 research articles were obtain. Studies that didn't meet the criteria were not included in this study (169 postgraduate theses and 58 research articles) The study group of this research consisted of 33 postgraduate theses and 2 research articles.

Findings: The studies included in the research were examined according to various dimensions. It can be seen that the most studies were done in 2019. Also, it can be seen that quantitative method (relational, descriptive, etc.) is used in 94,2% of the studies. Otherwise, it can be seen that the most research is done with married people (51,4%). According to size of study group the studies, it is seen that nearly half of the studies (48,5%) are done with 300-400 people. In the postgraduate thesis included, it can be seen that the most research is done in the field of guidance and psychological counselling. It can be seen that the most thesis were master's thesis (93,9%). Also, it can be seen that the most studied variables with forgiveness are socio-demographic attributes (82,8%).

Discussion, Conclusion and Suggestions: It can be seen that the most research is done in 2019. In addition, it has been determined that the number of studies ever increasing in recent years. The concept of forgiveness has attracted attention in recent years due to its positive effects on mental health (Asıcı, 2019). Therefore, it can be said that this situation is expected. It can be seen that quantitative methods (relational, descriptive, etc.) are used in almost all of the studies. It is thought that quantitative research methods are used more often because studies conducted using quantitative methods are more generalisable than qualitative methods (Batdı & Oral, 2020), and are objective (Sönmez & Alacapınar, 2019). Also, 51,4% of the studies were conducted with married people. Forgiveness is considered to be one of the most important elements, particularly in the marital relationship (Fincham et al., 2004; Fincham et al., 2006). Because of the importance of forgiving behaviour in the marital relationship, it is thought that more studies were conducted with married individuals. It can be seen that the study group size of the studies examined in the research is concentrated in the range of 300-400 people (48,5%). This situation can be explained by the fact that, in terms of research method, most of the research is carried out using relational and descriptive methods (94,4%). It can be seen that 51,5% of the postgraduate theses in the field of guidance and psychological counselling. The reason is that may be the undergraduate or postgraduate course

content of this discipline includes more courses on close relationships than other disciplines. In the postgraduate thesis included, it can be seen that the most thesis were master's thesis (93,9%). This rate may be due to the lack of interest in the concept of forgiveness in romantic relationships at the doctoral level, or the fact that the number of master's students is more than the number of doctoral students (YÖK, 2022). In the postgraduate theses and articles examined in the research, it can be seen that the most frequently used variable is the socio-demographic variable (82,8%). Sociodemographic variables are attributes that contain personal information such as age, gender, educational status, and help to understand and infer the participant's answers. Therefore, it is expected that this is the most studied variable.

This research is based on a systematic examination of studies on forgiveness in romantic relationships within certain criteria in Türkiye. In this context, the studies conducted in Türkiye were examined in this study. In future studies, a cross-cultural comparison can be made by including studies conducted abroad in the analysis. It is suggested that it would be beneficial to increase experimental research in order to improve forgiveness behaviour in individuals in romantic relationships and to guide practitioners.